

De fictie van grenzen
Een verkenning van kern en marge in het werk van Jan Van Den Dobbelsteen

Leonor Faber-Jonker

Deze tekst begint met een plaat. Jullie horen hem niet. Ik wel. Ik had hem net nog in mijn handen, een zachtjes knetterende cirkel, minuscule bandensporen over een gitzwart strand.

Zet een plaat op en ontdek wat grenzen zijn. Of liever: waar ze niet zijn. Een plaat is een ding. Is muziek. Je kan een plaat vasthouden en horen. De lichtchemische geur van vinyl, een verschoten binnenhoes. Misschien komt de plaat uit een keurig gealfabetiseerde kast – de Stooges onder de P van Pop – misschien staat hij schuin tegen een kale muur.

Maar waar eindigt die plaat? Bij de diamanten naaldtip die door de groeven raast? Bij de muziek die uit de speakers komt? Of de muziek die nu nog in mijn hoofd klinkt? Ik zie de plaat voor me. Hij is hier. Maar ook niet.

Het is een ding, maar ook niet.

Mensen maken grenzen. Begrenzungen, omheiningen. Taxonomieën, categorieën. A en B. Aan of uit. Rood en blauw. Zus en zo. Wat dit is kan niet dat zijn en andersom. Ik en jij, wij en zij, binnen en buiten. Toen en nu. Het wereldlijke, het spirituele. Het dierenrijk, het plantenrijk. Fictie en realiteit. Cirkel en vierkant, kegels en cilinders. Kunstobjecten en gebruiksvoorwerpen. *Nederland, Jaderland.*

Grenzen bieden houvast. Het zijn ankerpunten van waaruit voorzichtig stukjes wereld kunnen worden verkend. Een onbegrijpelijke wereld gevat in abstracte termen, in scholen en leren. In groepen, blokken, reeksen.

Naam	Aluminium
Symbool	Al
Atoomnr.	13
Groep	Boorgroep
Periode	Periode 3
Blok	P-blok
Reeks	Hoofdgroepmetalen
Kleur	Zilvergrijs

Verbindingen van aluminium waren al in de oudheid bekend.

Maar waar blijft hier het statische gekraak van een rol aluminiumfolie, de gelijkenis met zilver? Waar is de krullende vorm van verchromd potloodslijpsel, het gekreukte oppervlak van gestolde vloeistof?

Tussen het symbool en atoomnummer, de plaat en de hoes, klinkt ruis. Het is het geluid van de zee in een schelp. Een koel huis van kalk waarin het zacht gonzen van golven klinkt, ergens ver weg, vlakbij, binnen en buiten. Dat is het onbenoembare, dat wat er werkelijk toe doet. Het is de marge, de oneindig uitgestrekte periferie rond onze termen en definities. Of zoemen onze woorden juist als lastige insecten rond de kern?

Grenzen zijn fictie. Hoe graag we ook willen, niet alles laat zich met een etiket beplakken. Het meeste is ruis, tussenin, allebei. De droomtoestand tussen waken en slapen. Zelfs dingen drijven de spot met onze categoriseerdrang. Denk maar aan de broekrok, het vogelbekdier, een *objet trouvé*. En waar komen de objecten in onze dromen vandaan, in onze herinneringen?

Arbitraire stippellijnen doorkruisen onze wereld en wijzen centra en periferieën aan. Ook die zijn kunstmatig. Landennamen, postcodes, werelddelen, kilometers. Turen naar gearceerde lijnen in een atlas, *tussen* de stipjes in CYMK, is even duizelingwekkend als staren naar de sterrenhemel. Waar tussen die lichtpunten alles is, is tussen de stipjes niets. Of misschien juist alles, *ook* alles. Afspraken. Taal. Ruis.

Net als scheikundige elementen bestaan objecten bij de gratie van hun omgeving, door de betekenis die mensen eraan hechten. Ze *worden* in verzamelingen. Tegelijk hebben ze een dubbelleven, zijn ze meer dan dat.

Terug naar die plaat, die ik inmiddels heb omgedraaid omdat een dwingend babyfoongekraak het einde van kant A aangaf. Of is dat geluid deel van kant A, van de muziek? Hoe klinkt het gat van de plaat, de ruimte tussen twee sporen?

Als strategie om de wereld te begrijpen schieten grenzen hopeloos tekort. Jan Van Den Dobbelsteen weet dat. In zijn zoektocht naar de kern overschrijdt hij grenzen en verbindt hij leren en disciplines: muziek, schilderkunst, geluidsexperimenten, videokunst en architectuur. In die verbindingen begint de ruis, waarin associaties en herinneringen resoneren, het wezenlijke gestalte krijgt in het marginale en chronologie wegvalt. *In medias res*.

Van Den Dobbelsteen komt niet met antwoorden, maar met vragen. Zijn wereld echoot de werkelijke complexiteit die wij voortdurend pogen te maskeren, met categorieën, definities, stippellijnen. Met kant A en kant B.

Deze installatie reflecteert die wereld en bouwt die wereld. Er is geen scheidslijn. We staan hier in de ruis, waar je het gat van de plaat hoort, nabeelden schaduwen werpen. Het is een verzameling, maar een andere dan die in een platenkast of scheikunde-handboek. Marges worden kern, grenzen zijn fluïde. We staan in het centrum en de periferie.

Aluminium is 60% lichter dan ijzer. Maar wat betekent dat nog? Ik kijk en ik luister. Ik draai de plaat opnieuw.